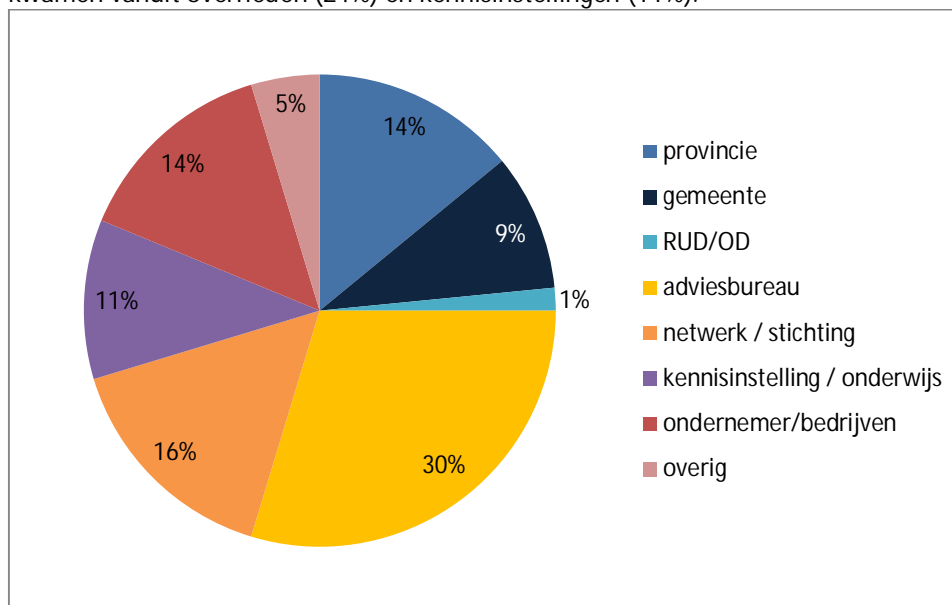

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

In het landelijk gebied bestaan meerdere functies naast elkaar zoals voedsel- en (drink)watervoorziening, natuur, recreatie, ruimte voor biodiversiteit en klimaatadaptatie. Deze functies zijn afhankelijk van een vitaal bodemsysteem. De kwaliteit van het bodemsysteem staat echter in veel gevallen onder druk door onduurzaam landgebruik. Er worden teveel eisen aan het systeem gesteld of functies worden suboptimaal gecombineerd in tijd en / of ruimte.

Tijdens de bijeenkomst over duurzaam bodemgebruik in landelijk gebied stond centraal hoe we kunnen samenwerken in het landelijk gebied aan een goede bodemkwaliteit op lange termijn. Hoe handelingsperspectief en -vrijheid er uit ziet voor de verschillende betrokkenen. En hoe waarde kan worden gecreëerd door een multifunctioneel landgebruik met als doel een breder, rijker, vitaler gebruik van het landelijk gebied.

Van de aangemelde mensen was een derde afkomstig vanuit agrarische bedrijven, stichtingen netwerken en projecten. Een derde was afkomstig vanuit adviesbureaus en de overige deelnemers kwamen vanuit overheden (24%) en kennisinstellingen (11%).

Opening

Dagvoorzitter René Schepers (schepersadviseurs) heette de ca. 36 deelnemers welkom: de "die-hards" die ondanks de sneeuw waren gekomen. De middag ging over bodem en bodemgebruik. René vroeg de zaal wie doeners zijn en wie denkers. Die moeten samen komen om in beweging te komen. De rode lijn van de middag.

In een gesprek met de zaal werden de volgende opmerkingen gemaakt: De urgentie van het onderwerp is te laag. Mensen hebben geen idee van wat er onder hun voeten zit. Er is een gebrek aan kennis over natuurlijke processen. Mensen beseffen dat niet.

Op de vraag: "Moeten we ons druk maken dat mensen weinig van bodem weten?" werd "ja" geantwoord. Boeren zijn belangrijk voor biodiversiteit, natuur. De bodem is daarbij ook belangrijk. Volgens veel deelnemers gaat het redelijk met de bodem, maar er kan wel wat verbeterd worden. "Het is geen knop die je omdraait maar een proces waar je inzit. We zitten nog aan het begin van dat proces, met een grote groep praktiserende boeren." Een aantal mensen maken zich wel echt zorgen over de bodem. Sporenelementen verdwijnen, dat is een indicator voor de bodemkwaliteit.

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Ook werd aangegeven dat we niet goed weten hoe goed /slecht het gaat met de bodem. We weten nog heel veel niet over het bodemsysteem, dus er is onderzoek nodig.

Ook werd gesproken over het feit dat bodem de consument niet aanspreekt. Bodem triggert niet, gezondheid wel. Dus daar moet je gebruik van maken.

Boeren hebben bodem nodig nu en op de lange termijn. We zijn nog onvoldoende in beweging met zijn allen, maar er zijn wel initiatieven. En mensen willen meedoen.

Hier ging het vanmiddag over. Voor beweging heb je urgentie nodig. Welke initiatieven zijn er en waar kun je wel versnellen?

Opening door Dagvoorzitter

Dagprogramma

Tijd	Onderwerp
12:30	Inloop met koffie en thee
13:00	Welkom - dagvoorzitter René Schepers (Schepers Adviseurs)
13:20	Blik op de toekomstverhaal: wat gebeurt als we doorgaan zoals nu? Jan-Paul Wagenaar (Louis Bolk Instituut)
13:50	Wat gebeurt er in Overijssel – Jurgen Neimeijer als vervanger voor Hester Maij, gedeputeerde Landbouw, Natuur en Cultuur
14:30	Interactief panel
14:30	4 Parallele sessies over diverse initiatieven in Overijssel en Nederland
	· Mineral Valley Twente, duurzaam omgaan met mest en bodem Erick Back (KR8 consultancy)
	· LandvanWaarde: een nieuwe aanpak voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Hans de Haan (Ketensief)
	· Innovaties in de bodem: betere verbinding tussen high-tech en agrarische praktijk Jurgen Neimeijer (provincie Overijssel)
	· Permacultuur, agroforestry en stadslandbouw Fransjan de Waard (De Waard Eetbaar Landschap)
15:45	Afsluiting van de middag - dagvoorzitter René Schepers
16:00	Borrel

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Plenaire presentaties

Blik op de toekomstverhaal: wat gebeurt als we doorgaan zoals nu?

Jan-Paul Wagenaar (Louis Bolk Instituut)

Jan-Paul Wagenaar van het Louis Bolk gaf aan dat een veerkrachtig voedselsysteem begint bij de bodem, en doorwerkt naar gewas, dier, mens en gezondheid. De bodem staat hierbij dus centraal. De functies van de bodem lijken zo gewoon. Mensen maken zich niet zoveel zorgen, maar we moeten ons de waarde van bodem realiseren.

We moeten van een controlemodel naar een adaptatiemodel in de landbouw. Waar je naartoe wil is dat er weer een systeembenadering inkomt. Waarbij we gebruik maken van zelfregulerend vermogen en kunnen omgaan met risico's. Nu zie je veel gelijksoortige gewassen in plaats van diversiteit. Er wordt ingezet op een hoge efficiëntie in plaats van biodiversiteit. Op zich doet Nederland het niet slecht, een aantal milieuproblemen lijkt af te nemen. Echter, door de intensiteit en schaal is de milieudruk in Nederland nog steeds groot. Ook bodemdegradatie en/of opbrengstdepressie bedreigt productiviteit in Europa en het herstel duurt erg lang. Ook in Nederland staan landbouwbodems onder druk. Maar hoe pak je dit aan? Dat is nog een uitdaging.

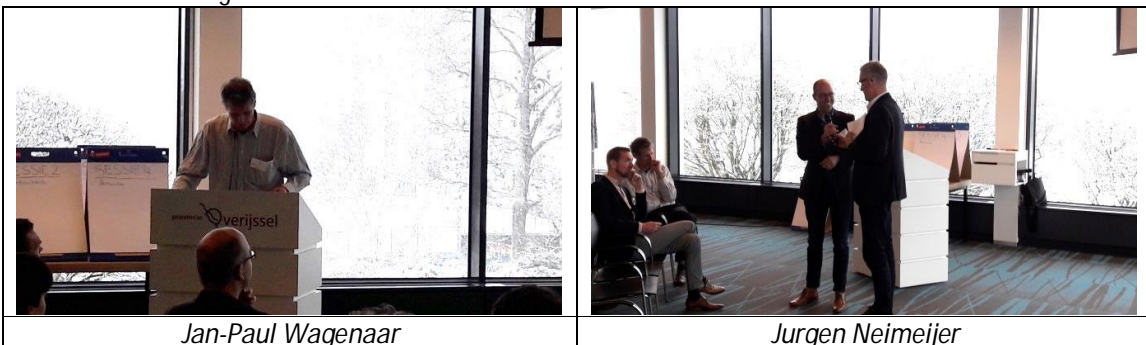
Een doelstelling is om organische stof 4promille toe te laten nemen in de bodem. In Nederland is het gehalte constant. We kunnen het constant houden vanwege de grote beschikbaarheid mest in Nederland, maar dat zegt niks over kwaliteit van de organische stof. Vastlegging van de koolstof is een uitdaging, Nederland weet niet goed wat te doen. Wel is duidelijk dat de stikstofefficiëntie moet eerst op orde, dat is een uitdaging.

Kijkend naar praktijk: wil je aan bodemkwaliteit werken dan moet je de volgende 6 pijlers meenemen: 1 organische stof, 2 structuur, 3 beworteling, 4 bodemleven, 5 waterhuishouding, 6 bodemchemie. Er zijn door LBI meerjarige proeven gedaan rond soorten bemesting, bodemmanagement etc., waarbij gekeken is wat de effecten zijn op deze pijlers.

Waarom sommige aanbevelingen niet worden opgepakt komt bijvoorbeeld door kennis, ligging en eigendom van percelen maar ook door de regelgeving.

Kijkend naar de ondernemer: consumenten besteden steeds minder geld aan voedsel. Het rendement voor de boer is te laag. De ondernemer heeft te maken met veel partijen die iets aan hem verdienen. Daarnaast heb je nog regels, richtlijnen etc. dus de ondernemer heeft veel uitdagingen. Het systeem moet opnieuw ontworpen worden om beter te werken. Van controle- naar adaptatiemodel en inzetten op een bredere marge voor de ondernemer. Het herontwerp heeft als basis de bodem. Landschappelijke diversiteit en biodiversiteit zijn van belang. En er moet een bepaalde waardering voor zijn zoals vergoedingen agrarisch natuurbeheer, kostenverlaging voor de boer, groenfinanciering en waardering in de keten.

Jan-Paul sluit af met een vraag aan Jurgen: er zijn veel pilots in Overijssel. Maar dat is niet genoeg. We moeten werken aan de lange termijn (visie), er kennis is nodig. En we moeten dat delen en samenwerken. Alle stakeholders moeten verantwoordelijkheid nemen. Wat gaat de provincie doen, hoe kan ze dit borgen?

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Wat gebeurt er in Overijssel

Jurgen Neimeijer, Provincie Overijssel

Helaas moest Hester Maij, gedeputeerde Landbouw, Natuur en Cultuur van de Provincie Overijssel vanwege ziekte afzeggen. In haar plaats vertelde Jurgen Neimeijer over de initiatieven in Overijssel.

Jurgen heette de mensen welkom namens de provincie en gaf aan blij te zijn met deze bijeenkomst. Overijssel is bezig met de bodem op verschillende vlakken, in de bodem komen verschillende zaken samen. Het agrarisch gebied is erg belangrijk in Overijssel. De provincie gaat daarnaast over waterkwaliteit. Slim om daarbij, naast water, ook bodem betrekken. Klimaatdoelstellingen worden ook steeds belangrijker. In de bodem liggen daarvoor kansen. De provincie heeft een grondpositie, maar is geen boer. De grondgebruikers zijn veelal boeren. Ook partijen rondom de grondgebruikers worden gestimuleerd om duurzaam met de bodem om te gaan. Subsidie is een instrument voor de provincie. De ondernemers moeten initiatief nemen, maar ze kunnen geholpen worden. Door subsidie, maar ook door verbindingen te leggen zoals bij dit soort bijeenkomsten.

Kijkend naar de kansen: in Overijssel zijn diverse initiatieven die kansen bieden, daarmee kunnen veel stappen worden gezet. Denk aan nieuwe technieken, maatregelen. In de sessies later op de middag worden ook diverse initiatieven getoond. De provincie ondersteunt deze initiatieven.

Ingaand op de vraag van Jan-Paul: hoe zit bodem in de toekomst van provinciaal beleid? Bodem is en blijft een belangrijk onderdeel, binnen het agro-food programma, voor waterkwaliteit, voor klimaat. Hester Maij krijgt de aanbeveling mee dat bodem een belangrijk onderdeel moet blijven.

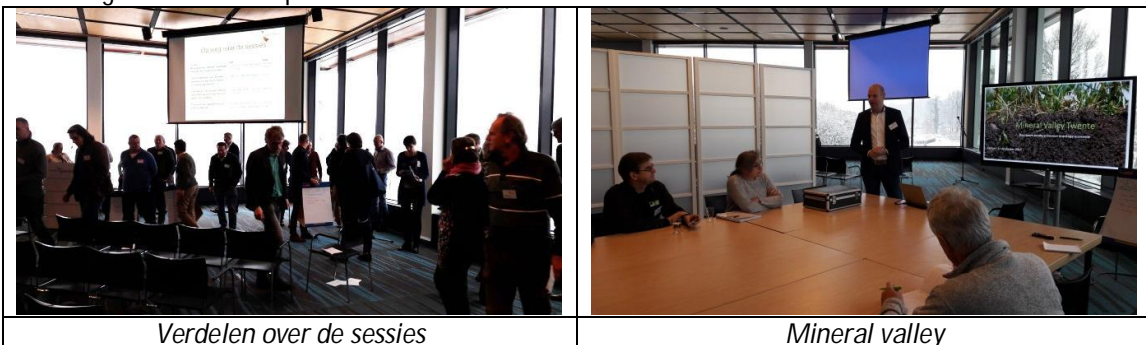
Samenwerken is voor de provincie een heel belangrijk aspect. Tussen ondernemers onderling, daar gebeuren verrassende dingen. Ook samenwerking tussen overheden: voorbeeld is de samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en terreinbeheerders in bestuurlijke gremia: "samen werkt beter".

Bodem moet op de agenda komen. We moeten en kunnen sneller! Er al is veel bekend, Jurgen riep op om binnen de eigen mogelijkheden te kijken waar we kunnen te versnellen.

[Alle presentaties](#) zijn te vinden op www.platformbodembeheer.nl onder archief.

Parallele Sessies

Dagvoorzitter René Schepers riep alle sessieleiders naar voren om kort de essentie van de sessies weer te geven. Daarna werd de zaal ingezet om de sessies bepaalde vragen en aandachtspunten mee te geven om te bespreken.

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Mineral Valley Twente, duurzaam omgaan met mest en bodem

Erick Back (KR8 consultancy)

Mineral Valley is een cluster in ontwikkeling met als doel om mineralen en bodem meer in de praktijk te koppelen. 14 gemeenten doen mee. Erik is kwartiermaker en gaat langs partijen, wat opvalt, is dat iedereen meedoet. Doelen zijn nu om de partijen bij elkaar te brengen en van denken naar doen te gaan. Daarvoor worden proeftuinen opgezet om praktijkkennis op te doen. De boeren worden betrokken door ze resultaat te laten zien.

De vragen die Erik vanuit de zaal meekreeg en de discussie in de sessie richtten zich op onderstaande vier punten:

1. Kennisdelen
 - Wetenschappelijke borging is nodig: "kennis" is aan tafel. Lange termijn effecten moeten in beeld
 - Link naar het onderwijs (met ondernemers). Randvoorwaarde is dat het onderwijs hier wel enthousiast over moet zijn. Richt je op jonge mensen, boeren, consumenten, professionals. "Terug naar de aarde"
2. Hoe zorg je voor structurele financiering: langjarig, dus minimaal 6 jaar?
 - Langetermijn financiering via EU (LIFE projecten, zoek haakjes zoals klimaat, CO2, circulaire economie)
 - Langetermijn plan maken voor Mineral Valley gericht op verandering, duurzaamheid, haalbaarheid. (met aandacht voor de boer, niet topdown)
 - Onderwijs kan ook budget / basis leveren
3. Hoe motiveer je boeren?
 - Laten zien: show & tell
 - Via de juiste schaal de boer benaderen / begeleiden
 - Experimenteerruimte bieden: klein beginnen dan meer. Stap voor stap. Eventueel via een loket / gezamenlijke proefboerderij.
4. Verbreding / lokaal?
 - Scope: breder dan mest (ook GFT, maaisel, slib etc)/ ook buiten twente
 - Agenda's van partijen koppelen: vrijkomend materiaal -> toepassing
 - Leg de link naar (bestaande) studiegroepen (bottom up)

Op de vraag wat ga je nu DOEN kwam veel input. Allereerst werden er veel kaartjes uitgewisseld met Erik. Schakelen, netwerken, ondersteunen en faciliteren werden genoemd als belangrijke acties. Daarnaast werden de volgende acties werden aangegeven: Weer les gaan geven in de praktijk, gericht op boeren en hun behoefte en kennis. Projecten van Twente doorzetten: van mestoverschotten naar bruikbare producten en energie. Ook werd gesproken over het "serieus maken" van initiatieven zodat ze financieel haalbaar zijn. Mineral Valley en het symposium van 22 februari op de website zetten van OMAB (Organisch (rest)Materiaal Als Bodemverbeteraar). Ook werd gesproken over nieuwe proeftuinen zoals hergebruik slib van baggeren twentekanaal, en rond bokashi.

Een mooi resultaat van de sessie waarin veel verbindingen zijn gelegd.

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

LandvanWaarde: een nieuwe aanpak voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Hans de Haan (Ketensief)

Deze sessie ging over een nieuw sturingsmodel voor agrarisch natuurbeheer en biodiversiteit. Eerst gebeurde dit met subsidie, maar dat werkt onvoldoende. Bovendien worden natuur, landschap en biodiversiteit steeds belangrijker. Het beleid heeft de achteruitgang van het landschap en de biodiversiteit niet kunnen tegenhouden. Er is een transitie nodig. Er is onderzocht of het mogelijk is om boeren op een andere manier te belonen voor hun inspanningen voor de biodiversiteit dan tot nu toe is gedaan. Natuur- en landschapsbeheer moet een logische, normale plek krijgen in de bedrijfsvoering. Boeren moeten hierbij niet alleen worden beloond in geld, maar ook op andere manieren. LandvanWaarde is organisator, en knoopt vraag en aanbod aan elkaar. LandvanWaarde kan een soort keurmerk worden voor zowel boeren als leveranciers, geïnspireerd op FSC en MSC. Er is gekeken naar alle betrokken partijen samen en wat zij ervoor over hebben. Kunnen we beloningen stapelen en zo de boer motiveren?

De aanwezigen in de zaal hebben Hans een aantal vragen meegeven als input voor de discussie in de sessie:

- Wat zijn voorwaarden voor Nieuw verdienmodel – hoe ga je dingen bereiken?
- Hoe bereik je boeren hierin goed?
- Wat is de rol van de partijen, wie doet wat? Welke andere partijen moeten in beweging komen?
- Voor wie is de waarde van belang? Hoe breed? Cultuur, recreatie?

In de sessie was een diverse groep deelnemers aanwezig, vanuit zowel ecologie, beleid en de praktijk. Hans gaf als stelling mee aan de aanwezigen dat alleen een optelsom van beloningen op bedrijfsniveau een succes gaat maken van natuur- en landschapsbeheer. Het doel van LandvanWaarde is om 50% van de veehouderij "om" te hebben naar LandvanWaarde. Het verdienmodel van LandvanWaarde leverde aardig wat discussie op. Het gaat bij het verdienmodel om het hele pakket aan prikkels voor boeren om aan natuur- en landschapsbeheer te doen. Prikkels op het gebied van grondbezit zijn hier een onderdeel van. De uitdaging is om te zoeken naar de juiste balans: hoe specifiek maak je het? Te algemeen is voor geen enkele beloning interessant. Wanneer prikkels te specifiek zijn worden ze lastig uitvoerbaar.

Er is een pilot opgestart, waarvoor 20-25 boerenbedrijven nodig zijn, die allemaal een bedrijfsnatuurplan willen maken. Biodiversiteit moet hier voor ten minste 5% deel van uitmaken (maar liever nog voor 10%). De duur van de pilot is 3 jaar. In de pilot wordt gewerkt met "net alsof" prikkels, om te onderzoeken wanneer het interessant is voor boeren om mee te doen met LandvanWaarde. Contracten zijn voor 6 jaar, als is dat een relatief beperkte tijd om iets aan biodiversiteit te kunnen doen.

De belangrijkste conclusies die getrokken konden worden uit de discussie:

- Integraliteit is niet hetzelfde als de bedrijfsvoering opknippen
- Consument en recreant; hoe koppel je die?
- Het verdienmodel blijft toch lastig – benut hierbij de kracht van nieuwe GLB.

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Innovaties in de bodem: betere verbinding tussen high-tech en agrarische praktijk *Jurgen Neimeijer (provincie Overijssel)*

Deze sessie ging niet zozeer over techniek zelf, als over hoe je organiseert dat techniek op de juiste plaats terecht komt. Er zijn veel technische ontwikkelingen, deze worden deels toegepast. Er is ruimte voor versnelling. Hoe kunnen we versnellen. Jurgen gaf aan dat in deze sessie dit tevens als hulpvraag werd gesteld.

Vragen die Jurgen vanuit de zaal meekreeg waren gericht op

- Het verdienmodel
- Nieuwe technieken: ruimte voor mislukkingen, hoe regel je dat (financieel?)
- Demonstratie & kennisdelen hoe organiseer je dat?

Aan de hand van stelling is gekeken waar mogelijkheden liggen om innovaties sneller in de praktijk te brengen.

Bodemkennis: Er is al veel kennis beschikbaar over bodem en bodemprocessen, maar veel is ook nog onduidelijk. Kennis vergroten kan helpen bij versnelling. Daarnaast is het belangrijk dat ook bestaande kennis op een overtuigende manier bij grondgebruikers komt. Om dit te bereiken is demonstratie erg belangrijk en het delen van goede ervaring, "boeren leren van boeren". Ook is het belangrijk dat grondgebruikers goed zicht hebben op de bodemconditie van hun eigen percelen. Inzet van laagdrempelige meetmogelijkheden kunnen hierbij helpen. Dit inzicht in eigen bodemconditie leidt tot een versnelling in duurzaam bodembeheer.

Bedrijfsleven versus overheden: Innovaties voor duurzaam bodemgebruik worden vaak ontwikkeld door bedrijven, voor deze innovaties is sprake van een verdienmodel. Echter als de risico's te groot zijn of het ontwikkeltraject duurt lang, kunnen overheden door subsidies of risicoleningen kunnen ondersteunen.

Bundeling van belangen en ambities: In de bodem komen veel belangen samen. Bewerkbaarheid, vruchtbaarheid, waterkwaliteit en -kwantiteit, biodiversiteit en koolstofbinding. Deze belangen zijn versnipperd over verschillende partijen. Bundeling van deze belangen en het uitspreken van gezamenlijke ambities kan zorgen voor versnelling in het verduurzamen van het bodembeheer.

Permacultuur, agroforestry en stadslandbouw *Fransjan de Waard (De Waard Eetbaar Landschap)*

De vierde sessie ging over permacultuur, voedselbossen en stadslandbouw. Beter is om aan deze sessie het thema 'bodemleven' of 'biologische dimensie' te geven, vanuit de wens om voedsel te produceren vanuit natuurwetten. En daar horen onder meer levende bodem, bodemleven en organisch materiaal bij. De opdracht voor deze sessie vanuit de plenaire opening was ook duidelijk: hoe kun je deze opkomende vorm van landbouw volwassen laten worden? Welke partners horen daarbij? Hoe kun je aantonen dat je daar een eerlijke en volwaardige boterham mee kan verdienen?

Fransjan de Waard opent de sessie met een inhoudelijke toelichting op permacultuur en meer. Hij laat zien wat er onder de grond leeft en hoe dat bijdraagt. Het is simpel gezegd een kwestie van natuurwetten interpreteren en zoeken naar het juiste ontwerp van het voedselsysteem dat bij jouw grond en omstandigheden past. Liesbeth Cremers (eigenares van Landgoed Vilsteren) heeft dit gedachtengoed omarmd. Zij zoekt met haar partners naar mogelijkheden om het landgoed te behouden, rekening houdend met een goed verdienmodel voor de pachtende boeren. Daarbij hoort het waarderen van ecosysteemdiensten, zoals waterberging, koolstofvastlegging en biodiversiteit.

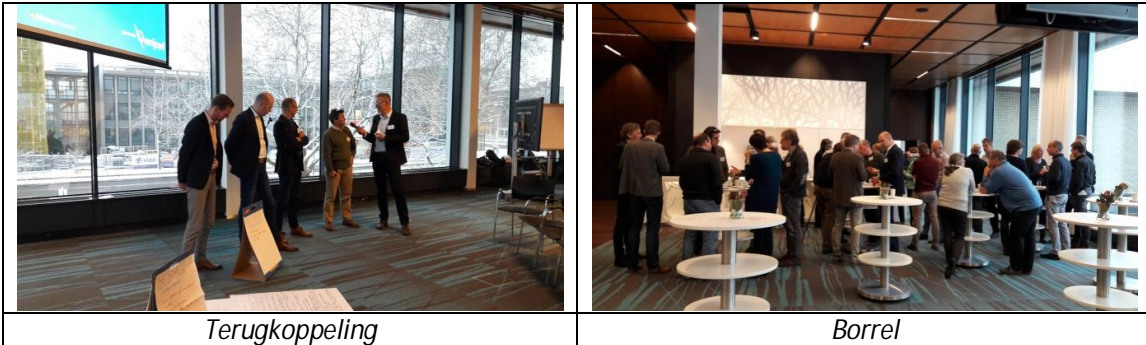
Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Na deze inleiding kwam er een gesprek op gang met de deelnemers. Onder hen mensen die voor het eerst uitgelegd kregen wat permacultuur is, maar ook mensen die in hun dagelijkse praktijk ermee bezig zijn. Samen gingen ze aan de slag met de vragen die vanuit het plenaire gesprek werden gesteld. Daarbij kwamen ze uit op de volgende stappen:

1. Initiatief nemen en houden! Het is belangrijk dat de regio het heft in handen nemen als het gaat om voedselproductie. Gedeputeerden van Gelderland en Overijssel hebben zich daar al eerder positief over uitgesproken. Dat betekent: inzetten op regionale voedselvisies (hoe voed ik de stad, vanuit de regio?).
2. Zelf en samen een langjarige visie ontwikkelen! De notie is dat initiatiefnemers goed werk doen en daar ook succesvol in zijn als het gaat om betere bodems en het produceren van gewilde producten. Het organiseren van alles eromheen is echter lastig voor hen. Ze vragen de provinciale overheid om daarin mee te doen, bijvoorbeeld uitmondend in een langjarige en gezamenlijke visie op een goed functionerende en regionale voedselvoorziening.
3. Zelf en samen organiseren! Vervolgens is het nodig dat van daaruit veel samen wordt georganiseerd. Denk aan de infrastructuur om geproduceerd voedsel aan de man te krijgen, het oprichten van zuivelfabriekjes op het eigen erf of in kleine coöperaties en de totstandkoming van goed functionerende kleinschalige bedrijven. Daarbij is het belangrijk te constateren dat bedrijven een langere opstart nodig hebben: het gaat uiteindelijk op de vaste planten en bomen, maar dat vraagt veel investeren en voorlopig niet verdienen. Om dat te bekostigen zijn ook de productie van 1- of 2-jarige gewassen nodig. Hoe kun je economisch overleven, iets opbouwen vasthouden aan een langjarenvisie?
4. Wegnemen van onnodige drempels! Het is nodig om samen de onnodige of onbedoelde drempels te benoemen en die vervolgens weg te nemen. In het gesprek werden genoemd: de regels waar de boer zich aan moet houden vanuit de overheid, de voedsel- en warenwetautoriteit of financiers (en die regels zijn vaak opgesteld vanuit de benadering van grote bedrijven en monoculturen), geldstromen (meer naar kleinschalige initiatieven, om de levensvatbaarheid te vergroten en de periode tussen investeren en gezonde bedrijfsvoering te overbruggen) en een rem op de alsmaar stijgende grondkosten.
5. Aantonen van wat je doet! Het is nodig en wenselijk om te komen tot marketing, open dagen en publicaties, gebaseerd op serieuze onderzoeksresultaten. Denk daarbij aan het opstellen van een meet- en onderzoeksprogramma naar nut en noodzaak van deze andere vorm van landbouw. De relatie met gezondheid bijvoorbeeld kun je daarmee benadrukken: zitten er werkelijk meer voedingsstoffen in deze peen (want de bodemkwaliteit neemt zichtbaar toe, maar onbekend is of daar de producten beter van worden)? Of het aantonen van de economische rendabiliteit: wat is nodig om een bedrijf als financieel gezonde onderneming te kunnen runnen? Maar ook: wat is de toegevoegde economische en maatschappelijke waarde (beleving, gezondheid, ontspanning, streek-eigen)? Een (jong en klein) bedrijf kan dit niet eigenstandig doen en moet dat in een gezamenlijkheid oppakken.

Bovenstaande is een onvolledige samenvatting van wat is besproken. De volgorde van de punten is niet toevallig, zo is de conclusie. Overheid, initiatiefnemers en belanghebbenden zullen de handen ineen moeten slaan en langjarige afspraken maken. Alle seinen op groen!

Platform Bodembeheer bijeenkomst "Duurzaam bodemgebruik in het landelijk gebied" 11 december 2017, Provinciehuis Overijssel

Terugkoppeling

Borrel

Terugkoppeling

René Schepers koppelde de bijeenkomst terug naar aanleiding van de vragen die in de sessies waren behandeld.

- De sessie van Fransjan ging vooral over permacultuur en agroforestry. Het is een opkomende manier van landbouw bedrijven die enkele jaren geleden zeer kleinschalig is gestart in Nederland. In de sessie is gezocht naar mogelijkheden om dit groter te maken. Iedereen heeft daar een rol in. Jonge bedrijven zoeken naar een manier van overleven, zeker voor de eerste jaren. Van de overheid wordt een langjarige visie op regionale voedselvoorziening gevraagd.
- Jurgen gaf aan dat er heel veel mogelijkheden om te versnellen zijn benoemd in zijn sessie over innovaties. De crux ligt bij het zorgen dat er behoefte voor is. Als je olie wilt verkopen, moet je olielampen weggeven. Voor bodem kan dat betekenen dat je meetinstrumenten moet gaan uitdelen.
- Erik haalde voor uit de sessie van Mineral Valley Twente met name dat proeftuinen een goede richting zijn. Ook kreeg hij de tip om aan te sluiten bij de studiegroepen. Bottom up en samenwerken in de praktijk zijn codes om het voor elkaar te krijgen. Het idee is geopperd om "Twente" weg te strepen, omdat er in de omgeving ook zoveel gebeurt. Daarnaar kijken kan veel opleveren.
- Hans kreeg in de sessie LandvanWaarde een boel antwoorden. Uit het nieuwe verdienmodel zijn ze nog niet helemaal, maar de tip was om bestaande subsidies te benutten zolang ze er zijn om beweging te krijgen en bij te dragen aan bewustzijn. Verder bevestigde de sessie dat LandvanWaarde op de goede richting is.

René gaf aan dat hij hoopt dat de bijeenkomst heeft bijgedragen aan het versnellen van initiatieven. Over hoe je mensen in beweging krijgt, haalde hij Nietzsche aan. Er zijn 5 redenen waarom mensen gaan bewegen: 1 omdat het moet, 2 vanuit nut en noodzaak, 3 vanwege economische waarde, 4 vanuit maatschappelijke waarden, en 5 vanuit persoonlijke waarde. Deze laatste is het belangrijkste. René sloot de bijeenkomst af met het bedanken van alle organisatoren van de bijeenkomst en vooral de provincie Overijssel waarbij we te gast waren. De bijeenkomst werd beëindigd met een door de provincie aangeboden borrel.

Komende bijeenkomsten Platform Bodembeheer:

Zie www.platformbodembeheer.nl